

پسوند «-u» در مکالمات و روایت‌های نوشتاری محاوره‌ای گوش کرمانی: رهیافتی جامعه‌شناختی

محمد عارف امیری^۱

آتوسا رستم بیک تفرشی^۲

چکیده

کاربرد پسوند -u با کلمات مختلف به عنوان یک روند تصریفی یا اشتقاقی از ویژگی‌های بارز گویش کرمانی است. آنچه ویژگی مشترک صورت‌های مختوم به -u است، کاربرد آن در بافت محاوره‌ای و غیررسمی است. هدف پژوهش حاضر بررسی رخداد واژه‌های مختوم به -u در دو نوع گفتمان نوشتاری شامل مکالمه و روایت در سبک محاوره‌ای و عامیانه است تا به این پرسش‌ها پاسخ داده شود که این روند در کدام مقوله‌های واژگانی رخداد بیشتری دارد؟ رخداد این متغیر زبانی در این دو نوع گفتمان چه تفاوتی را نشان می‌دهد؟ و چه تفاوتی میان دختران و پسران در کاربرد این متغیر زبانی در مکالمات روزمره‌شان دیده می‌شود؟ به این منظور دو پیکره ۶۰۰۰ واژه‌ای از روایت‌های نوشتاری طنز محاوره‌ای در تارنماها و مکالمات نوشتاری محاوره‌ای ۱۵ دختر (۳۰۰۰ واژه) و ۱۵ پسر (۳۰۰۰ واژه) مقطع پیش‌دانشگاهی در فضای گفتگوهای گروهی مجازی نرم‌افزار «واتس‌آپ» با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی بررسی شد. نتایج نشان می‌دهد که صورت‌های واژگانی مختوم به -u در روایت‌ها (۲۰۴ نمونه) به مقوله اسم (شخص، اصطلاحات خویشاوندی، پوشاک، حیوان، خوراک و اشیاء و سایر)، صفت، قید و فعل مرکب تعلق دارند. تنوع و فراوانی رخداد این روند در مکالمات جوانان کم‌تر است (۷۷ نمونه) و نمونه‌ای از رخداد این روند با اسامی پوشاک، قید و فعل مرکب در مکالمات مورد بررسی دیده نمی‌شود. کاربرد این روند در مکالمات نوشتاری پسران ۶۶ مورد و در دختران تنها ۱۰ مورد است و به این ترتیب، در گروه پسران حدود ۶ برابر بیشتر از گروه دختران رخداد دارد.

واژه‌های کلیدی: گویش کرمانی، پسوند -u، روایت، مکالمه، جنسیت.

^۱ - کارشناس ارشد زبان‌شناسی همگانی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی aref.amiri@outlook.com

^۲ - نویسنده مسئول، استادیار پژوهشکده زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
atoosa.rostambeik@gmail.com

۱- مقدمه

بی‌تردید پیوند بین زبان و جامعه گریزناپذیر و ناگسستنی است و سخن راندن از رابطه زبان و جامعه در حوزه‌های چون زبان‌شناسی اجتماعی یا جامعه‌شناسی زبان نه تنها توجیه‌پذیر بلکه ضرورت است. با این وجود، بررسی تأثیر مشخصه‌های اجتماعی بر تنوع‌های زبانی و گویشی علمی نسبتاً نوپا است. همان‌گونه که مدرسی (۱۳۹۱: ۳۲ و ۳۳) یادآور شده است تا همین اواخر به نقش عوامل اجتماعی در ساخت، کاربرد و تحول زبان چندان توجهی نمی‌شد و تا نیمه قرن بیستم رابطه و همبستگی زبان و جامعه موضوع بررسی‌های دقیق و گسترده علمی قرار نگرفت. در واقع تنها چند دهه‌ای است که نقش عوامل اجتماعی در ساخت، کاربرد و تحول زبان مورد توجه جدی زبان‌شناسان قرار گرفته است. با افزایش روند شهرنشینی و مهاجرت روش‌های پیچیده‌تری برای بررسی‌های زبانی و گویشی معرفی شد که بررسی همه گروه‌های جمعیتی شامل افرادی از گروه‌های سنی مختلف و متعلق به سه طبقه اجتماعی مختلف با پیش‌زمینه اجتماعی و تحصیلی متفاوت را در بر می‌گرفت^۱ (استارکس^۲ و مک‌روبی - اوتاسی^۳، ۲۰۰۱: ۲). رابطه بین ناحیه، سن و به ویژه وضعیت و سطح اجتماعی و شیوه‌های خاص کاربرد زبان در «نظریه تنوع^۴» مطرح شده از سوی ویلیام لباو^۵ (۱۹۶۸) و بعدها از سوی افراد دیگری نظیر سانکوف^۶ (۱۹۷۴) مورد تأکید بیشتر قرار گرفت (میشری^۷، ۲۰۰۶: ۴۷۸).

گسترش روزافزون شبکه‌های مجازی و نرم‌افزارهای پیام‌رسان به منزله عرصه‌ای مدرن برای ایجاد ارتباط، مرزهای تازه‌ای را برای پژوهش‌های زبانی گشودند و زمینه‌ای مناسب برای پژوهش در باب رابطه متغیرهای زبانی و انواع متغیرهای گفتمانی^۸ مانند نوع متن و متغیرهای اجتماعی نظیر جنسیت، سن، نژاد و... را فراهم نمودند. برنامه‌های رایانه‌ای، شبکه‌های مجازی، وبلاگ‌ها، اتاق‌های گفت‌وگوی اینترنتی، پیامک‌های جدید، عکس‌ها و مصاحبه‌های ویدیویی، بیشترین مواردی‌اند که نوجوانان و جوانان در اینترنت به آنها گرایش دارند (لنهارت^۹ و همکاران، ۲۰۱۰: دوگان^{۱۰}، ۲۰۱۵).

چنانچه کارکردهای اینترنت را به طور کلی به دو قسمت اطلاع‌رسانی و ارتباطی تقسیم کنیم؛ در مقوله کارکرد ارتباطی اینترنت، پست الکترونیک، گروه‌های خبری و چت کردن از جمله پراهمیت‌ترین امکاناتی‌اند که در اینترنت ارائه می‌شود (منطقی و همکاران، ۱۳۸۸). در گروه‌های گفت‌وگو برخلاف

^۱ - این رویکرد به گویش‌شناسی شهری (urban dialectology) نیز شهرت دارد (چمبرز و ترادگیل، ۲۰۰۴)

^۲ - Starks, D.

^۳ - McRobie- Utasi, Z.

^۴ - variation theory

^۵ - Labov, W.

^۶ - Sankoff, G.

^۷ - Mesthrie, R.

^۸ - discourse

^۹ - Lenhart, A.

^{۱۰} - Duggan, M.

پست الکترونیک و گروه‌های خبری که ارتباط به شیوه‌ای محدود و غیر همزمان برقرار می‌گردد این امکان میسر است که ارتباط بین یک یا چند نفر به صورتی همزمان برقرار باشد. از سوی دیگر به دلیل سادگی امکان کار با نرم‌افزارهای پیام‌رسان و قابلیت نصب و اجرای آنها بر روی تلفن‌های همراه، استفاده از این شیوه نوین ارتباطی طرفداران زیادی به خصوص در بین نسل جوان پیدا کرده است. هرچند که بنا به گزارش مرکز تحقیقات پیوا^۱ میزان استفاده از امکانات ارتباطی فضای مجازی بسته به طبقه اجتماعی و جنسیت نوجوانان می‌تواند متغیر باشد (لنهارت، ۲۰۱۵). در عین حال، دسترسی آسان به انواع متون در فضای مجازی، طیف وسیعی از مخاطبان جوان را به مطالعه مطالب منتشر شده در فضای مجازی تشویق می‌کند. به اعتقاد مرچنت^۲ (۲۰۰۱) نوجوانان و جوانان به دلیل دانش بیشتری که از وسایل ارتباطی الکترونیکی دارند پیشتر از تغییرات زبانی در این گونه تعاملات ارتباطی‌اند. در صدسال اخیر اهرم‌ها و فرایندهای تجدیدگرایی مانند آموزش تک‌زبان، رسانه‌های تک‌زبان، شهرنشینی و مهاجرت دلایل عینی و ملموس همگرایی زبان‌ها و گویش‌ها بوده‌اند و هستند (رضانی و همکاران، ۱۳۹۳). کاهش کاربرد لهجه‌ها و گویش‌ها به دلیل گرایش اهل زبان و به ویژه نسل جوان به استفاده از زبان معیار از جمله مسائلی است که در بررسی‌های زبان‌شناسی اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بررسی تفاوت در شیوه کاربرد زبان در میان مردان و زنان از منظر میزان استفاده ایشان از گویش خود در مقابل گویش معیار می‌تواند نمایانگر این باشد که کدامیک از دو جنس گرایش بیشتری به همگرایی به زبان معیار دارند. در پژوهش حاضر با رویکردی جامعه‌شناختی دو گفتمان متفاوت به لهجه کرمانی بررسی می‌شود تا مشخص گردد که دو متغیر نوع گفتمان و جنسیت چه تأثیری بر کاربرد گونه فارسی کرمانی دارد.

شهر کرمان مرکز استان کرمان واقع در جنوب شرق ایران است و با استان‌های سیستان و بلوچستان، خراسان جنوبی، فارس، هرمزگان و یزد همسایه است. جمعیت این کلان‌شهر طبق سرشماری آمار سال ۱۳۹۰ برابر با ۵۳۴۴۴۱ نفر تخمین زده شده است. زبان رایج در شهر کرمان، فارسی کرمانی است که کلباسی (۱۳۸۹: ۳۶) آن را در دسته زبان‌های ایرانی نوب جنوب غربی به‌عنوان یکی از لهجه‌های فارسی امروزی طبقه‌بندی کرده است. یکی از ویژگی‌های بارز لهجه کرمانی واژه‌هایی است که به پسوندها «u» ختم می‌شود. پسوندی که معانی و مشخصه‌های متفاوتی را به واژه می‌افزاید و به این ترتیب کارکردی تصریفی و اشتقاقی دارد. البته این واژه با کاربردی بسیار محدودتر در فارسی معیار و برخی دیگر از لهجه‌های فارسی مانند شیرازی نیز دیده می‌شود. واژه «u» در فارسی معیار در معانی مختلف چون فاعلی، دارندگی، شباهت و نسبت با اسم، صفت یا ستاک حال فعل ترکیب می‌شود و اسم یا صفت غالباً محاوره‌ای می‌سازد، مانند: ترسو، ریشو، لبو، اخمو (کلباسی، ۱۳۷۱: ۱۱۴) ولی همان‌طور که ذکر شد، کاربرد آن در فارسی معیار بسیار محدودتر از گونه کرمانی است.

1 -Pew Research Center

2- Merchant, G.

در مقاله حاضر کاربرد واژه‌های مختوم به **u**- در روایت‌های طنز نوشتاری و مکالمات جوانان مورد بررسی قرار می‌گیرد تا به این پرسش پاسخ داده شود که در کدام نوع گفتمان، واژه‌های مختوم به **u**- فراوان‌تر و متنوع‌تراند. ویژگی مشترک این دو نوع گفتمان سبک محاوره‌ای و عامیانه آنها و رخدادشان در فضای مجازی است. علاوه بر این، تأثیر جنسیت بر کاربرد این متغیر زبانی در میان دختران و پسران جوان تحلیل می‌شود تا به این پرسش پاسخ داده شود که متغیر اجتماعی جنسیت چه تأثیری بر فراوانی و تنوع رخداد این واژه‌ها در مکالمات روزمره دختران و پسران جوان کرمانی دارد.

۲- پیشینه و مبانی نظری

گفتمان مفهومی است میان‌رشته‌ای که در بسیاری از رشته‌ها مانند جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی، فلسفه، نقد ادبی، علوم سیاسی، مردم‌شناسی و غیره کاربرد دارد. گفتمان در بعد عام و کلان خود تمام ابعاد زبان چون صورت، واژگان، دستور، گفته، متن، معنا، منظور، عمل، کارکردهای فکری- اجتماعی و روابط بین آنها را در بر می‌گیرد (یارمحمدی، ۱۳۸۳: ۱۰۸) و انواع تعامل نمادین و ارتباطی بین مردم که معمولاً شفاهی، نوشتاری و یا دیداری است را شامل می‌شود (بلور^۱ و بلور^۲، ۲۰۰۷: ۶). مفاهیم گفتمان، نوع^۳ و سبک^۴ پیوندی نزدیک با یکدیگر دارند و به سطوح خرد و کلان مطالعات جامعه‌شناختی و زبان‌شناختی می‌پردازند (رحیمی^۵ و صحراگرد^۶، ۱۳۸۶: ۷). در تحلیل گفتمان معمولاً بر زبان کاربردی تمرکز می‌شود، این گفتمان می‌تواند متون علمی، خبری، داستانی و یا انواع سخنرانی، مکالمه یا داستان‌گویی شفاهی و غیره را در بر گیرد. در پژوهش حاضر دو نوع گفتمان نوشتاری شامل روایت‌های طنز و مکالمه که هر دو سبک محاوره‌ای و عامیانه دارند، بررسی می‌شود تا رخداد صورت‌های خودمانی واژه که در نتیجه افزودن پسوند **u**- حاصل می‌شود، تحلیل و مقایسه گردد.

روایت توالی ادراک‌شده وقایعی است که ارتباط غیر اتفاقی دارند و نوعاً مستلزم وجود انسان یا شبه انسان یا دیگر موجودات ذی‌شعور به‌عنوان شخصیت تجربه‌گر است که ما انسان‌ها از تجربه آنها درس می‌گیریم (پرینس، ۱۳۹۱: ۱۹)؛ به عبارت دیگر، روایت بسیار جهان‌شمول و بسیار گوناگون است و آن را می‌توان بازنمایی رویدادها و موقعیت‌های واقعی یا تخیلی در یک گستره زمانی معین دانست (تولان، ۱۳۸۶: ۸). روایت داستانی است که به جای شرح اوضاع یا امور کلی و انتزاعی، ماجراهایی را نقل - و مجال تجربه احوالی را فراهم- می‌کند که در شرایطی خاص بر کسانی معین گذشته و به پیامدهای مشخصی انجامیده است. روایت از راهکارهای اولیه بشر برای شناخت زمان، فرایند و تغییر است (هرمن، ۱۳۹۳: ۲۴).

1-Bloor, M.

2-Bloor, T.

3-genre

4-style

5-Rahimi, A.

6-Sahragard, R

از سوی دیگر، مکالمه شامل بده بستانی بین دو یا چند نفر است که در آن هر یک از مشارکان در مکالمه ممکن است بیش از یک پاره‌گفتار تولید کند و هر مشارکتی معمولاً به طور مستقیم بر پایه مشارکت‌های پیشین بنا می‌شود (میلز، ۱۳۸۲: ۱۷۳). بررسی مکالمه درک بهتری از زبان به آن گونه که در جریان است به دست می‌دهد. مکالمه یکی از ژانرهای مهم ارتباط انسانی است. در تحلیل مکالمه چگونگی تعامل بین دو یا تعداد بیشتری از افراد بررسی می‌شود. تحلیل مکالمه یکی از رهیافت‌های روش‌شناختی به مطالعه تعامل کلامی است (ووفیت، ۲۰۰۵: ۱) و از اهمیت جامعه‌شناختی فراوانی برخوردار است.

زبان‌شناسی اجتماعی حوزه‌ای میان‌رشته‌ای است که تأثیر جنبه‌های مختلف جامعه نظیر هنجارهای اجتماعی، توقعات و بافت بر نحوه به‌کارگیری زبان در آن بررسی می‌شود. در این رشته چگونگی تأثیرگذاری ساخت اجتماعی بر نحوه صحبت کردن مردم و نوع همبستگی گونه‌های زبانی و الگوهای کاربرد زبان با ویژگی‌های اجتماعی چون طبقه^۲، جنسیت^۳ و سن^۴ مورد بررسی قرار می‌گیرد (کولماس^۵، ۱۹۹۸: ۸)؛ همه جنبه‌های رابطه بین زبان و جامعه در قالب موضوعاتی مانند هویت زبانی گروه‌های اجتماعی، نگرش‌های اجتماعی به زبان، صورت‌های معیار و غیرمعیار زبان، الگوها و نیازهای کاربرد زبان ملی، گونه‌های اجتماعی و سطوح زبان، پایه اجتماعی چندزبانگی و غیره در این حیطه بررسی می‌شوند (رستم‌بیک، ۱۳۹۳). تفاوت‌های موجود در گونه‌های زبانی بین گروه‌هایی که به واسطه متغیرهای اجتماعی نظیر سن، تحصیلات، جنسیت، پایگاه اجتماعی^۶، قومیت^۷، دین^۸ و ... از یکدیگر بازشناخته می‌شوند از جمله مسائلی است که در زبان‌شناسی اجتماعی به آن پرداخته می‌شود.

از دیدگاه زبان‌شناسی پرداختن به تأثیر متغیر جنسیت بر زبان موجه و ضروری است چون زبان‌شناس را قادر به توصیف دقیق‌تر زبان می‌کند. از دیگر سو پژوهش در این موضوع از دیدگاه جامعه‌شناسی ضرورت می‌یابد چراکه راهی برای آگاهی از جایگاه جنسیت‌ها در جوامع و تأثیر متقابل آنها در شکل‌گیری ارتباط است (داوری اردکانی؛ عیار، ۱۳۸۷). نخستین بار ولستون‌کرافت^۹ (۱۷۹۲)، به نقل از جان‌نژاد، (۱۳۸۰) جنسیت را به عنوان یک ساختار نمادین اجتماعی معرفی کرد. به عقیده مدرسی (۱۳۹۱: ۲۱۱) تفاوت‌های اجتماعی دو گروه مرد و زن مهم‌ترین عامل در به وجود آمدن تفاوت‌های زبانی این دو گروه است و با اشاره به مطالعات انجام‌شده می‌گوید که به طور کلی زنان نسبت به رفتار اجتماعی خویش بیش از مردان حساسیت دارند و همین حساسیت باعث شده است تا از صورت‌های غیر معتبر کم‌تر استفاده کنند. لیکاف (۱۹۷۳: ۴۵؛ ۱۹۷۵) عناصر زبانی‌ای را در گفتار زنان برمی‌شمارد که به اعتقاد وی،

1-Wooffitt, R.

2- class

3- gender

4- age

5- Coulmas, F.

6- status

7- ethnicity

8- religion

9- Wollstonecraft, W.

نشان‌دهنده نداشتن اعتماد به نفس و قاطعیت در نزد آنان است و به این نکته اشاره می‌کند که زنان، در مقایسه با مردان، از صورت‌های زبانی مؤدبانه‌تری استفاده می‌کنند. به طور کلی نتایج بیشتر پژوهش‌ها درباره تفاوت کاربرد زبان با توجه به متغیر جنسیت نشان داده است که زنان به استفاده از زبان معیار و دارای اعتبار گرایش بیشتری دارند. درحالی‌که مردان ترجیح می‌دهند از صورت‌هایی که مشخصاً دارای اعتبار پنهان است به‌عنوان نشانه‌ای از همبستگی گروهی و هویت شخصیت در تعاملات درون‌گروهی استفاده نمایند، از جمله این پژوهش‌ها می‌توان به ترادگیل (۱۹۷۲)، شاه‌ناصری (۱۳۸۳)، نیومن و همکاران (۲۰۰۸) اشاره کرد. پورجهان (۱۳۷۹) با بررسی کاربرد و اصطلاحات عامیانه بین زنان و مردان نتیجه می‌گیرد که زنان در تمام گروه‌های سنی و تحصیلی بالاتر اصطلاحات عامیانه مربوط به گروه مردان را به دلیل «مؤدبانه نبودن» به کار نبرده‌اند، اما برخی از اصطلاحات عامیانه نزد هر دو گروه از بسامد بالایی برخوردار است. رضانی و همکاران (۱۳۹۳) با بررسی میزان کاربرد زبان فارسی و مازندرانی با توجه به متغیرهای سن، جنسیت در بافت‌های مختلف اجتماعی به این نتیجه رسیده‌اند که تفاوت بین مردان و زنان در کاربرد زبان فارسی و مازندرانی معنادار است و مردان در بافت‌های مختلف، زبان مازندرانی را بیشتر از زنان به کار می‌برند.

از آنجا که نرم‌افزارهای پیام‌رسان این امکان را فراهم کرده‌اند تا مکالمه‌ها به صورت همزمان بین دو یا چند نفر صورت گیرد، پیام‌های ردوبدل شده در مقایسه با نوشتار رسمی یا حتی پست الکترونیکی از آزادی بیشتری برخوردارند و به زبان محاوره نزدیک‌تر می‌شوند. پیام‌های رد و بدل شده در این‌گونه نرم‌افزارها عمدتاً به گونه نوشتاری‌اند که این امر سبب ثبت آن و به وجود آمدن حجم زیادی داده به منظور پژوهش‌های زبانی شده است. همین امر توجه زبان‌شناسان زیادی را به خود جلب کرده است، به عنوان مثال هرینگ^۱ (۱۹۹۴) با بررسی تعاملات ارتباطی در فضای مجازی به این نتیجه رسیده است که زنان و مردان جوامع گفتمانی متفاوتی را در فضای مجازی تشکیل می‌دهند؛ مرچنت (۲۰۰۱) به بررسی تغییرات زبانی که توسط نوجوانان از طریق اتاق‌های گفتگو در زبان اتفاق می‌افتد پرداخته است. به اعتقاد وی نوجوانان با بهره‌گیری از امکانات اتاق‌های گفتگو نوآوری‌های زیادی را در زبان ایجاد می‌کنند. هرینگ و کاپیدزیچ^۲ (۲۰۱۵) در پژوهش خود شیوه‌های بازنمایی شخصی دختران و پسران در شبکه‌های اجتماعی و تالارهای گفتگو را بررسی نمودند و نتیجه گرفتند که دختران و پسران نوجوان به گونه‌های متفاوتی در فضای مجازی هویت خود را بروز می‌دهند و در این راستا به شیوه‌های متفاوت از امکانات زبانی استفاده می‌کنند.

بررسی پیشینه پژوهش‌های داخلی در موضوع اتاق‌های گفتگو نشان می‌دهد که در پژوهش‌های انجام شده بیشتر به بررسی تبعات و پیامدهای مثبت و منفی استفاده از این ابزار ارتباطی از منظر جامعه‌شناختی پرداخته شده است، مانند: دکایی (۱۳۸۳)، هنرپروران و رفاهی (۱۳۸۵)، قلمی (۱۳۸۶).

1- Herring, S. C.

2- Kapidzic, S.

جاروندی و فرقانی (۱۳۸۸) با بررسی اسامی مستعار انتخاب‌شده از سوی کاربران اتاق‌های گفت‌وگوی یاهو به این نتیجه رسیدند که افراد گاه با انتخاب نام‌های خوشایند برای خود سعی می‌کنند خود را به گونه‌ای دلپذیر برای دیگران نمایان کنند و گاهی با استفاده از طنز و اسامی ناپه‌نجان روابط اجتماعی را به سخره بگیرند.

بررسی پیشینه مطالعات صورت گرفته درباره گونه کرمانی گویای آن است که بیشتر پژوهش‌ها به گردآوری واژگان و ضرب‌المثل‌ها در قالب فرهنگ و واژه‌نامه محدود می‌شوند، مانند: صرافی (۱۳۷۵)، اشیدری (۱۳۸۲)، مؤید محسنی (۱۳۸۱)، برومند سعید (۱۳۷۰) و غیره. با وجود این، پژوهش‌هایی نیز انجام شده است که کاربرد پسوند u- را به عنوان یکی از ویژگی‌های خاص گونه کرمانی مورد بررسی قرار داده‌اند. کرد زعفرانلو (۱۳۸۲) بر ماهیت خودمانی اسامی مختوم به این وند تأکید داشته و با ذکر نمونه انواع کارکردهای این وند را بررسی کرده است. باغینی‌پور (۱۳۹۰) بیش از نه کارکرد را برای این وند معرفی می‌کند که شامل نشانه تصغیر، تحبیب و تحقیر (حسنو)؛ نشانه معرفه (کتابو)؛ مکان‌نما (کنگو به معنی محل روییدن کنگ)؛ نشانه خطاب (دختو)؛ نشانه تشدید (جرجرو)؛ نشانه نگرش منفی گوینده (اخمو)، نشانه مفهوم عام (چسبو)؛ نشانه مفهوم خاص (آستینو) و کیفیت می‌شود. شریفی مقدم (۱۳۹۲) وند u- را وندی اشتقاقی و نیز تصریفی می‌داند که از گستره معنایی و صرفی-نحوی وسیعی برخوردار است ولی دامنه کاربردش در موقعیت‌های رسمی و در میان نسل حاضر رو به کاهش است. به هنگام ساخت صورت‌های خودمانی با استفاده از وند u- در بیشتر موارد یک هجای (CVC) از ابتدای اسم اصلی انتخاب می‌شود، سپس پسوند u- به آنها اضافه می‌گردد (کرد زعفرانلو، ۱۳۸۲) و اسم‌هایی مانند «ماشو، قاسو، رفو و طلو» را از اسم‌های «ماشاءالله، قاسم، رقیه و طلعت» حاصل می‌شود.

۳- روش پژوهش

پژوهش حاضر، مبتنی بر دو پیکره نوشتاری شامل روایت‌های طنز و مکالمات روزمره هر دو به سبک محاوره‌ای است و از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) به شمار می‌آید. تحلیل‌ها با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی انجام می‌شود. هر دو پیکره شش هزار واژه‌ای است. روایت‌های نوشتاری طنز از تارنما‌های مختلف و از طریق اینترنت گردآوری شده است. پیکره مکالمات نوشتاری، مکالمات ۱۵ دانش‌آموز مقطع پیش‌دانشگاهی یک مدرسه پسرانه و ۱۵ دانش‌آموز یک مدرسه دخترانه غیرانتفاعی در شهر کرمان در گروه‌های گفتگوی دوستانه نرم‌افزار پیام‌رسان «واتس آپ» را شامل می‌شود که با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند. ابتدا متن کامل حجم وسیعی از مکالمات این افراد گردآوری شد و در مرحله بعد با محدود کردن بازه زمانی به اسفند ماه سال ۱۳۹۳ و حذف مطالب از پیش ساخته‌شده نظیر شعر، لطیفه، متن‌های ادبی و غیره دو پیکره ۳۰۰۰ واژه‌ای از مکالمات حاصل شد. در مرحله تحلیل، تمام واژه‌های مختوم به u- در دو پیکره شناسایی شدند و از میان آنها واژه‌های بسیط مختوم به u- و واژه‌های غیر بسیط مشترک با گونه معیار کنار گذاشته شدند و در نتیجه آنچه باقی ماند واژه‌های غیر بسیط مختوم به u- در گونه کرمانی بود که همه در ویژگی محاوره‌ای و خودمانی بودن مشترک‌اند. بعد از طبقه‌بندی

این واژه‌ها در هر پیکره در مقولات مختلف، فراوانی و تنوع این صورت‌های خودمانی واژه مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت و نتایج در قالب نمودار میله‌ای و جدول ارائه شده است.

۴- یافته‌ها

همان‌گونه که در بخش پیشینه مقاله ذکر شد، کارکردهای مختلفی برای این وند در گونه کرمانی شناسایی شده است که بررسی آنها از اهداف مقاله حاضر نیست. بلکه در این پژوهش فراوانی و تنوع رخداد وند II- در پیکره‌های نوشتاری مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد که انواع واژه‌های مختوم به II- در دو پیکره مشاهده می‌شود که می‌توان آنها را در چند مقوله کلی طبقه‌بندی کرد. در ادامه این مقولات معرفی و نمونه‌هایی برگرفته از داده‌های پژوهش برای هر یک ارائه می‌شود.

۴-۱- پیکره روایت نوشتاری طنز

با بررسی این پیکره شش هزار واژه‌ای در مجموع ۲۰۴ نمونه از واژه‌های مختوم به II- مشاهده شد که به سه مقوله کلی اسم، صفت و فعل مرکب قابل تقسیم است. با توجه به فراوانی بیشتر مقوله اسم، اسامی به زیرمقولاتی تقسیم شده‌اند. این موارد به شرح زیر ارائه می‌شود.

فصل و پاراگراف	شماره	نوع	اسم						تعدد	
			توصیفی و سبک	توصیفی	توصیفی	توصیفی	توصیفی	توصیفی		
مثال			کیسو، دزدو کتو	فلفل، اوماچو	شلوار، دمپایو	خرو، اشتر	بابو، تنو، پسرو	اکبر، ربابو		
	۲	۷	۹	۱۸	۴	۳	۴	۸	۱۰	نوع
	۲	۱۴	۹	۵۴	۴	۳	۶	۵۷	۵۵	نمونه

جدول ۱- تنوع و فراوانی رخداد II- در پیکره روایت نوشتاری طنز

نتیجه بررسی داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در گونه کرمانی وند II- در انتهای واژه که در بافت خودمانی و محاوره‌ای رایج است، نه تنها در اسم‌ها بلکه در صفت و قید و فعل نیز دیده می‌شود. بررسی روایت داستانی نوشتاری طنز در سبک محاوره‌ای نشان می‌دهد که رخداد این وند به همراه اسامی اشخاص (۱۰ نوع و ۵۵ نمونه) و اصطلاحات خویشتواندی (۸ نوع و ۵۷ نمونه) و پرسامدترین نمونه‌های کاربرد این وند محسوب می‌شوند. در مقوله اشیاء و سایر، پرسامدترین‌ها به ترتیب واژه‌های «کیسو: ۱۰ نمونه»، «گودالو: ۷ نمونه» و «حلاجو: ۷ نمونه» بوده است.

بعد از اسامی، این وند با واژه‌هایی که در مقوله صفت طبقه‌بندی می‌شوند رخداد بیشتری دارد. این صفات معمولاً توصیف‌کننده ویژگی یک فرد است و می‌توانند به ویژگی مثبت مانند «خوشگلو» و یا

ویژگی منفی مانند «کلیگیجو» دلالت داشته باشند، ولی در داده‌های حاضر نمونه‌هایی چون «بهترو» و «چادرو گل‌مگولو» نیز دیده شد که نشان می‌دهد u- با صفت مقایسه‌ای و یا ویژگی اشیاء نیز می‌تواند به کار رود. کاربرد u- در فعل مرکب کم‌بسامدترین است و تنها به دو مورد محدود می‌شود.

۴-۲- پیکره مکالمات نوشتاری

پیکره مکالمات نوشتاری شامل پیکره‌ای ۶۰۰۰ واژه‌ای از مکالمات ۳۰ نوجوان ۱۷ ساله در دو گروه مجزای دختران و پسران پیش‌دانشگاهی است و هر گروه ۱۵ عضو دارد. به این ترتیب، علاوه بر بررسی کلی پیکره، دو پیکره ۳۰۰۰ واژه‌ای مربوط به هر گروه نیز جداگانه تحلیل شد تا با بررسی تأثیر متغیر اجتماعی جنسیت، امکان مقایسه کاربرد این ویژگی گونه کرمانی در میان دختران و پسران نیز فراهم شود. در مجموع ۷۶ نمونه واژه که وند u- در آنها به کار رفته بود، شناسایی شد. این واژه‌ها در دو مقوله اسم و صفت قرار می‌گیرند. مقوله اسم که بیشتر نمونه‌های رخدادهای این وند را شامل می‌شود به زیرمقوله‌های شخص، خویشاوند، حیوان، خوراک و اشیاء قابل تقسیم است. به این ترتیب نمونه‌ای از پوشاک در مقوله اسم در این مکالمات دیده نشد. همچنین، نمونه‌ای از قید یا فعل مرکب که این وند در آن به کار رفته باشد نیز مشاهده نشد. پرسامدترین مقوله رخدادهای این وند اسامی اشخاص (۱۷ نوع و ۴۴ نمونه) است و با اختلاف زیادی بعد از آن مقوله صفت (۹ نوع و ۱۴ نمونه) قرار می‌گیرد. یافته‌ها به شرح زیر در جدول ۲ گزارش می‌شوند.

فعل مرکب	تعداد	صفت	اسم						نوع	مثال
			اشیاء و سایر	خوراک	پوشاک	حیوان	خویشاوندی	شخص		
.	.	چاکرو عشقو	منقلو عکسو	ایجو آب الکلو	.	سگو گربو	دخترو	امینو علو		
.	.	۹	۱۰	۳	.	۳	۱	۱۷	نوع	
.	.	۱۴	۱۰	۳	.	۴	۱	۴۴	فرآوانی نمونه	

جدول ۲- تنوع و فراوانی رخدادهای u- در پیکره مکالمات نوشتاری

۴-۲-۱- مکالمات نوشتاری و جنسیت

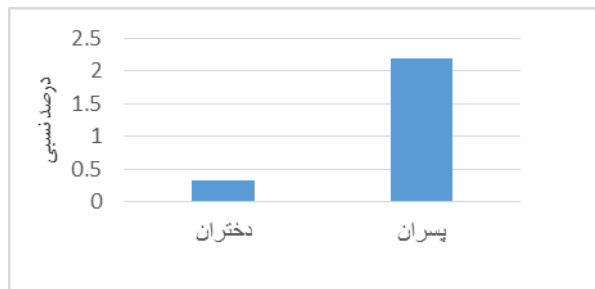
بررسی و مقایسه دو پیکره مکالمات نوشتاری گویای آن است که تفاوت مشهودی در تنوع و فراوانی کاربرد این صورت‌های خودمانی واژه در دو گروه دختران و پسران دیده می‌شود. میزان کاربرد وند u- در نوشتار محاوره‌ای پسران ۶۶ مورد و در مکالمات دختران ۱۰ مورد بوده است. در گروه پسران پرسامدترین مقوله رخدادهای این وند اسم اشخاص است، به گونه‌ای که از مجموع ۴۴ نمونه رخدادهای این وند با

اسم اشخاص، ۴۳ مورد به گروه پسران و تنها ۱ مورد به دختران تعلق دارد. در گروه دختران اسامی مربوط به اشیاء پربسامدترین بوده است. ولی نمونه‌ای از این واژه‌ها در مقوله اصطلاحات خویشاوندی و یا صفت مشاهده نشده است و این در حالی است که رخداد صفت در مکالمات پسران ۱۴ نمونه بوده است. تنوع و فراوانی رخداد این وند با توجه به متغیر جنسیت در جدول ۳ ارائه شده است.

مقوله		جنسیت		
		پسران	دختران	
۱	شخص	فراوانی	درصد نسبی	
		۴۳	۱	٪۶۶
۲	اصطلاحات خویشاوندی	فراوانی	درصد نسبی	
		۱	۰	٪۱/۵
۳	حیوان	فراوانی	درصد نسبی	
		۳	۱	٪۴/۵
۴	خوراک	فراوانی	درصد نسبی	
		۲	۱	٪۳
۵	اشیاء و سایر	فراوانی	درصد نسبی	
		۳	۷	٪۴/۵
۶	صفت	فراوانی	درصد نسبی	
		۱۴	۰	٪۲۱
مجموع		۶۶	۱۰	

جدول ۳- تنوع و فراوانی صورت‌های مختوم به وند U- با توجه به متغیر اجتماعی جنسیت

به این ترتیب، از مجموع ۳۰۰۰ واژه بررسی شده در مکالمات نوشتاری در این دو گروه، تنوع مقولات دربردارنده این صورت‌های خودمانی واژه در گروه دختران، به ۴ زیرمقوله از اسامی محدود می‌شود و ۱۰ مورد رخداد داشته است. به عبارتی، تنها حدود ۰/۳ درصد (کمتر از نیم درصد) واژه‌ها دربردارنده وند U- هستند. در گروه پسران صورت‌های خودمانی واژه در ۶ مقوله طبقه‌بندی می‌شوند. فراوانی رخداد این صورت‌ها ۶۶ مورد است، یعنی حدود ۲/۲ درصد (بیش از دو درصد) واژه‌ها این وند را در برداشته‌اند. درصد فراوانی وند U- در دو پیکره مکالمات دختران و پسران در نمودار ۱ نشان داده شده است.

نمودار ۱- درصد فراوانی وند U- در هر پیکره

همانطور که مشاهده می‌شود، بسامد وقوع واژه‌های مختوم به u- در بین پسران به میزان قابل توجهی (حدود شش و نیم برابر) از کاربرد همین صورت‌ها در میان دختران بیشتر است. علاوه بر این، بررسی کیفی انواع واژه‌های به‌کاررفته در مکالمات نوشتاری گروه پسران نشان می‌دهد که تعداد الفاظ غیرمؤدبانه، تابو و فاقد اعتبار اجتماعی نیز در مکالمات آنها بسیار بیشتر از مکالمات گروه دختران است.

۴-۳- مقایسه رخداد وند u- در روایت‌ها و مکالمات نوشتاری

بررسی داده‌ها در دو نوع گفتمان نشان می‌دهد که در پیکره ۶۰۰۰ واژه‌ای از روایات نوشتاری طنز، فراوانی رخداد واژه‌های مختوم به u- برابر با ۲۰۴ مورد بوده است، یعنی حدود سه و نیم درصد واژه‌ها را این صورت‌های خودمانی تشکیل می‌دهند. در پیکره ۶۰۰۰ واژه‌ای از مکالمات نوشتاری، فراوانی رخداد این صورت‌ها، ۷۶ مورد است، یعنی کمتر از یک و نیم درصد واژه‌ها دربردارنده وند u- هستند. در نتیجه کاربرد صورت‌های مختوم به u- در روایات طنز به میزان قابل توجهی و در حدود دو و نیم برابر از کاربرد همین صورت‌ها در مکالمات نوشتاری بیشتر است.

بررسی تنوع واژه‌های مختوم به u- در روایات نوشتاری طنز نشان می‌دهد که این وند در تمامی مقوله‌های صفت، قید، فعل مرکب و زیر مقوله‌های مختلف اسم به‌کاررفته است. در این میان مقوله اسم (۱۷۹ نمونه) بیشترین فراوانی را دارد و قید (۱۴ نمونه)، صفت (۹ نمونه) و فعل مرکب (۲ نمونه) در جایگاه‌های بعدی قرار دارند. تنوع واژه‌های مختوم به u- در مکالمات نوشتاری به دو مقوله اصلی اسم با ۶۲ نمونه و صفت با ۱۴ نمونه کاربرد محدود می‌شود. از میان زیر مقوله‌های اسم در روایات نوشتاری طنز بیشترین رخداد مربوط به اصطلاحات خویشاوندی (۵۷ نمونه)، اسامی اشخاص (۵۵ نمونه) و اشیاء (۵۴ نمونه) می‌باشد در حالی که مکالمات نوشتاری تنها یک مورد از کاربرد وند u- با اصطلاحات خویشاوندی مشاهده شده است و نمونه‌ای از کاربرد این وند با اسامی پوشاک وجود ندارد؛ در نتیجه واژه‌های مختوم به u- در روایات نوشتاری طنز از تنوع بیشتری برخوردارند.

۵- نتیجه‌گیری

در پژوهش حاضر تلاش شد تا وضعیت کاربرد وند u- را از یک سو در دو گفتمان نوشتاری مکالمه و روایت در سبک محاوره‌ای و عامیانه گویش کرمانی و از سوی دیگر تأثیر متغیر جنسیت در کاربرد این صورت زبانی در مکالمات نوشتاری گویش کرمانی بررسی شود. نمونه مورد بررسی شامل پیکره ۶۰۰۰ واژه‌ای از مکالمات دو گروه ۱۵ نفری دختران و پسران دانش‌آموز مقطع پیش‌دانشگاهی در نرم‌افزار پیام‌رسان واتس‌آپ و پیکره‌ای ۶۰۰۰ واژه‌ای از روایت‌های نوشتاری طنز است. در روایت‌های نوشتاری طنز، در مجموع ۲۰۴ صورت خودمانی واژه که دربردارنده وند u- است، شناسایی و نمونه‌ها در ۴ مقوله کلی اسم، صفت، قید و فعل مرکب طبقه‌بندی شدند. در پیکره مکالمات نوشتاری، در مجموع ۷۶ نمونه از کاربرد این وند مشاهده شد و نمونه‌ها در دو مقوله کلی اسم که خود ۶ زیر مقوله را شامل می‌شد و صفت طبقه‌بندی شدند. بررسی مقوله اسم در هر دو پیکره، بر مبنای شش زیر مقوله اسامی اشخاص، اصطلاحات خویشاوندی، حیوانات، پوشاک، خوراک و سایر اشیاء صورت گرفت. نتایج نشان می‌دهد که

کاربرد واژه‌های مختوم به *u*- در روایات نوشتاری طنز در حدود دو و نیم برابر کاربرد همین صورت‌ها در مکالمات نوشتاری است. بررسی تنوع کاربرد *u*- نیز حاکی از وجود تفاوت مشهود در میان این دو گفتمان بود. در روایات نوشتاری طنز، این *u*- وند با تمامی مقوله‌های صفت، قید، فعل مرکب و ۶ زیرمقوله مختلف اسم به کار رفته است درحالی‌که کاربرد واژه‌های مختوم به *u*- در مکالمات نوشتاری محدود به دو مقوله اسم و صفت می‌شود. تنوع کاربرد *u*- در زیر مقوله‌های اسم نیز مشهود بود؛ این امر را می‌توان در بسامد بالای اصطلاحات خویشاوندی مختوم به *u*- در روایات نوشتاری طنز در مقایسه با تنها یک مورد رخداد آن در مکالمات نوشتاری و عدم وجود اسامی پوشاک در این گفتمان مشاهده کرد. اگرچه ویژگی مشترک دو گفتمان فوق سبک عامیانه و محاوره‌ای آنها و رخدادشان در فضای مجازی است شاید بتوان دلیل اصلی فراوانی و تنوع کاربردی بیشتر صورت‌های مختوم به *u*- در روایات نوشتاری سبک محاوره‌ای و محتوای طنز آنها دانست، به نحوی که نویسندگان این روایات با به کار بردن صورت‌های کم اعتبار و بعضاً غیرمؤدبانۀ گویشی به مثابه راهبردی گفتمانی سعی در رسیدن به هدف اصلی خود یعنی خندانن مخاطب داشته باشند در نتیجه با به کار بردن این صورت‌های خودمانی سعی کرده‌اند تا میزان طنز بودن روایات را بالاتر ببرند.

علاوه بر این، بررسی داده‌های پژوهش نشان می‌دهد میان متغیر اجتماعی جنسیت و کاربرد متغیر زبانی *u*- به لحاظ تنوع و فراوانی همبستگی وجود دارد. کاربرد این *u*- وند در مکالمات نوشتاری پسران ۶۶ مورد بود، در حالی‌که در مکالمات نوشتاری دختران تنها ۱۰ مورد از رخداد صورت‌های خودمانی واژه مشاهده شد. به این ترتیب، رخداد این *u*- وند در گروه پسران حدود ۶ برابر بیشتر از گروه دختران است. کاربرد *u*- به همراه اسامی اشخاص در گروه پسران نسبت به سایر موارد دارای بیشترین فراوانی (۴۳ نمونه) و درصد کاربرد (۶۶ درصد) را داشته است حال آنکه کاربرد همین *u*- وند در مورد مشابه در گروه دختران تنها یک مورد بوده است که ۱۰ درصد کل رخداد این *u*- وند را شامل می‌شود. استفاده از این نوع اسامی از یک سو نشان‌دهنده صمیمیت و رابطه عاطفی طرفین مکالمه است و از سوی دیگر می‌تواند مضحک و ناخوشایند باشد. همین امر در مورد کاربرد صفات و ویژگی‌ها نیز صادق است؛ این دسته از واژه‌ها ۲۱ درصد از کل داده‌های مربوط به پسران را به خود اختصاص داده است در حالیکه در گروه دختران رخدادی نداشته است. از سوی دیگر بیشترین درصد کاربرد *u*- وند نزد دختران به هنگام استفاده از اسامی اشیاء است که بار مفهومی منفی را به طرف مقابل مکالمه منتقل نمی‌کند. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که گروه‌های دختران و پسران در گونه نوشتار محاوره‌ای از واژگان متفاوتی در پیوند با *u*- استفاده می‌کنند. بدون شک موضوع مکالمه در به وجود آمدن تنوع و فراوانی متفاوت میان دختران و پسران نقش دارد. در گروه دختران بخشی از مکالمات به شیوه پخت‌وپز مربوط بوده است و همین امر موجب شده است که رخداد واژه‌های مقوله اشیاء در این گروه بیشتر شود. البته نکته جالب‌توجه این است که برخلاف انتظار، با وجود اینکه موضوع مکالمه پخت‌وپز است، رخداد اسامی خوراک‌ها با این *u*- وند در گروه دختران تنها یک مورد بوده است. علاوه بر این، بررسی داده‌ها نشان می‌-

دهد که ۸۸/۵ درصد از کل صورت‌های مختوم به وند u- در نوشتار محاوره‌ای پسران مربوط به واژه‌های غیرمؤدبانه و کم اعتبار و تابو می‌باشد، درحالی‌که این مقدار برای گروه دختران تنها ۱۰ درصد است. از آنجاکه کاربرد واژگان مختوم به وند u- در گویش کرمانی دارای اعتبار اجتماعی بالایی نیست از نتایج فوق می‌توان این‌گونه برداشت کرد که پسران ترجیح می‌دهند از صورت‌های زبانی غیرمعیار که مشخصاً دارای اعتبار پنهان است به‌عنوان نشان همبستگی در تعاملات درون‌گروهی خود بیشتر استفاده کنند؛ آنها با آزادی خاطر بیشتری به بیان الفاظ می‌پردازند و در مکالمات درون‌گروهی خود زیاد به دنبال استفاده از کلمات و عبارات مؤدبانه و به لحاظ اجتماعی معتبر نیستند لذا گرایش کمتری به همگرایی با گونه معیار از خود نشان می‌دهند. از سوی دیگر چنین به نظر می‌رسد که دختران به دلایل انتظارات جامعه از ایشان یاد گرفته‌اند حساسیت بیشتری به رفتار زبانی خود داشته باشند و از صورت‌های زبانی مؤدبانه‌تر و معتبرتر که دارای اعتبار آشکار است، استفاده کنند؛ لذا گرایش بیشتری به هم‌گرایی با گونه معیار از خود نشان می‌دهند. به این ترتیب، نتایج به‌دست‌آمده با پژوهش‌های ترادگیل (۱۹۷۲) و نیومن و همکاران (۲۰۰۸) هم‌خوانی دارد و با یافته‌های پژوهش پور جهان (۱۳۷۹)، رضانی و همکاران (۱۳۹۳) و هرینگ و کاپیدزیج (۲۰۱۵) همسو است.

منابع

- اشیدری، مهربان (۱۳۸۲). فرهنگ واژه و زمان. واژه‌های گویش زرتشتیان کرمان. تهران: مهربان اشیدری.
- باغینی‌پور، مجید (۱۳۹۰). «پسوندها u- در فارسی کرمانی و برخی گونه‌های دیگر فارسی در استان کرمان»، در مجموعه مقالات همایش بین‌المللی گویش‌های مناطق کویری ایران، جلد اول، سمنان: انتشارات دانشگاه سمنان، صص. ۴۹۳-۵۰۹.
- برومند سعید، جواد (۱۳۷۰). واژه‌نامه گویش بردسیر. کرمان: مرکز کرمان شناسی.
- پرینس، جرالدد (۱۳۹۱). روایت شناسی شکل و کارکرد روایت. ترجمه محمد شهباب. تهران: مینوی خرد پورجهان، پریسا (۱۳۷۹). گونه عامیانه زبان فارسی و تفاوت‌های کلامی زنان و مردان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه آزاد واحد تهران مرکز.
- تولان، مایکل (۱۳۸۶). روایت‌شناسی، درآمدی زبان‌شناختی-انتقادی. تهران: سمت.
- جاروندی، رضا و نازفر فرقانی (۱۳۸۸). «تحلیل کنش در فضای مجازی: مطالعه موردی چگونگی انتخاب اسامی مستعار در اتاق‌های گفت و گوی یاهو»، جامعه‌شناسی تاریخی، تهران: دانشگاه تربیت مدرس، شماره ۲، صص ۳۳-۵۸.
- جان‌نژاد، محسن (۱۳۸۰). زبان و جنسیت: تفاوت‌های زبانی میان گویشوران مرد و زن ایرانی در تعامل مکالمه‌ای. رساله دکتری، تهران: دانشگاه تهران.

- داوری اردکانی، نگار و عطیه عیار(۱۳۸۷). «کنکاشی در پژوهش‌های زبان‌شناسی جنسیت»، *مطالعات راهبردی زنان*، تهران: شورای فرهنگی اجتماعی زنان، شماره ۴۲، صص ۱۶۲-۱۸۱.
- ذکایی، محمد سعید(۱۳۸۳). «جوانان و فراغت مجازی»، *مطالعات جوانان*، تهران: سازمان ملی جوانان، شماره ۶، صص ۱-۲۵.
- رستم بیگ تفرشی، آتوسا (۱۳۹۳). «بررسی جایگاه زبان‌شناسی در برنامه‌های درسی رشته‌های علوم انسانی»، *پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه‌های علوم انسانی*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال چهاردهم، شماره ۳، صص ۵۱-۷۲.
- رضائی، احمد؛ رستم بیگ تفرشی، آتوسا و خدیجه واسو جویباری(۱۳۹۳). «بررسی کاربرد زبان‌های مازندرانی و فارسی در شهر جویبار»، *زبان شناخت*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، دوره ۵، شماره ۱۰، صص ۳۱-۵۰.
- شاه ناصری، شادی(۱۳۸۳). «هنجارهای واژگانی در تعاملات کلامی دختران نوجوان»، *متن پژوهی ادبی*، تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، شماره ۲۰، صص ۲۱۱-۲۲۸.
- شریفی مقدم، آزاده (۱۳۹۲). «درباره وند / u - / در گونه زبانی کرمانی»، *زبان پژوهی*، تهران: دانشگاه الزهراء، شماره ۹، صص ۷۱-۹۴.
- صرافی، محمود (۱۳۷۵). *فرهنگ گویش کرمانی*. تهران: سروش.
- قلمی، فاخته(۱۳۸۶). *بررسی انگیزه‌های حضور زنان و مردان در تالارهای گفت‌وگو*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه تربیت مدرس.
- کرد زعفرانلو، عالیه (۱۳۸۲). «ساخت صورت‌های کوتاه شده یا خودمانی اسم در لهجه کرمانی»، *ادب و زبان فارسی*، کرمان: دانشگاه شهید باهنر کرمان، شماره ۱۹، صص ۱۰۹-۱۲۰.
- کلباسی، ایران (۱۳۷۱). *ساخت اشتقاقی واژه در فارسی امروز*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- کلباسی، ایران (۱۳۸۹). *فرهنگ توصیفی گونه‌های زبانی ایران*، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- مدرسی، یحیی (۱۳۹۱). *درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان*، ویراست دوم. تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- منطق، مرتضی؛ حسونندی، صبا؛ معمار، فاطمه و زینب خواجه‌بویی (۱۳۸۸). «مرور ادبیات تحقیق چت روم‌ها با تأکید بر ضرورت فرهنگ‌سازی در فناوری‌های ارتباطی جدید»، *مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، تهران: دانشگاه تهران، شماره ۱۷، صص ۱۹۱ - ۲۱۰.
- مؤید محسنی، مه‌ری (۱۳۸۱). *گویش مردم سیرجان «مجموعه لغات و اصطلاحات و ضرب‌المثلها»*، کرمان: مرکز کرمان‌شناسی.
- میلز، سارا (۱۳۸۲). *گفت‌مان*. زنجان: نشر هزاره سوم.
- هرمن، دیوید (۱۳۹۳). *عناصر بنیادین در نظریه‌های روایت*، ترجمه حسین صافی. تهران: نشر نی.

هنرپروران، نازنین و ژاله رفاهی(۱۳۸۵). «زنان و پیامدهای روان‌شناختی چت و دوست‌یابی‌های اینترنتی»، در مجموعه مقالات منتخب همایش سراسری زنان و اینترنت در هزاره سوم، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، دفتر امور زنان.
یارمحمدی، لطف‌الله (۱۳۸۳). *گفتمان‌شناسی رایج و انتقادی*، تهران: انتشارات هرمس.

- Chambers, J. K. and P. Trudgill(2004). *Dialectology* (2nd edition), Cambridge: Cambridge University Press.
- Coulmas, Fl.(ed) (1998). *The Handbook of Sociolinguistics*, Blackwell Publishing.
- Duggan, M. (2015). "Mobile Messaging and Social Media – 2015" *Pew Research Center*. Available at: <http://www.pewinternet.org/2015/08/19/mobile-messaging-and-social-media-2015/>
- Herring, S. (1994). *Gender Differences in Computer-Mediated Communication: Bringing Familiar Baggage to the New Frontier*. Retrieved April, 29, 2002.
- Herring, S. C. and S. Kapidzic(2015). "Teens, Gender, and Self-Presentation in Social Media". *International Encyclopedia of Social and Behavioral Sciences*. 2nd ed. Oxford: Elsevier, 1-16.
- Labov, W. (1968). *The Social Stratification of English in New York City*. Arlington, VA: Center for Applied Linguistics.
- Lakoff, R. T. (1973). "Language and Woman's Place", *Language in Society*, Vol. 2, No. 1, Cambridge University Press Stable URL: <http://www.jstor.org/stable/4166707>.
- Lakoff, R. T. (1975). *Language and Woman's Place*, Vol. 56, New York: Harper & Row.
- Lenhart, A. (2015). "Teens, Social Media & Technology Overview 2015". *Pew Research Center*. Available at: <http://www.pewinternet.org/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/>
- Lenhart, A., Purcell, K., Smith, A. and K. Zickuhr(2010). "Social Media & Mobile Internet Use among Teens and Young Adults". *Millennials. Pew Internet & American Life Project*. Available at: <http://www.pewinternet.org/2010/02/03/social-media-and-young-adults/>

- Merchant, G. (2001). "Teenagers in Cyberspace: An Investigation of Language Use and Language Change in Internet Chatrooms". *Journal of Research in Reading*, 24(3), 293-306.
- Bloor, M. & Bloor, T. (2007). *The Practice of Critical Discourse Analysis—An Introduction*. New York: Hodder Education.
- Mesthrie, R. (2006). "Society and Language: Overview". In *Encyclopaedia of Language and Linguistics*, Keith Brown (ed). Vol. 11, Pp. 472-484.
- Newman, M. L., Groom, C. J., Handelman, L. D. and J. W. Pennebaker(2008). "Gender Differences in Language Use: An Analysis of 14,000 Text samples". *Discourse Processes*, 45(3), 211-236.
- Rahimi, A. and R. Sahragard(1386). *Critical Discourse Analysis*. Tehran: Jungle.
- Sankoff, G. (1974). "A Quantitative Paradigm for the Study of Communicative Competence". In Richard Bauman & Joel sherzer (eds), *Eplorations in the Ethnography of Speaking*. New York: Academic Press, 1-36.
- Starks, D. and McRobbie-Utasi, Z. (2001). "Collecting Sociolinguistic data: Some Typical and Some not so Typical Approaches". *New Zealand Sociology*, 16(1), 79-92.
- Trudgill, P. (1972). "Sex, Covert Prestige and Linguistic Change in the Urban British English of Norwich". *Language in society*, 1(02), 179-195.
- Wollstonecraft, M. (1792). *A Vindication of the Rights of Woman with Strictures on Moral and Political Subjects*. London: Joseph Johnson
- Wooffitt, R. (2005). *Conversation Analysis and Discourse Analysis: A Comparative and Critical Introduction*. Sage.